

ACTIVITĂȚILE DIDACTICE EXTRACURRICULARE SPECIFICE GEOGRAFIEI

Tatiana MIHASIUTA, studentă, Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți
Conducător științific: **Victor CAPCELEA**, dr., conf. univ.

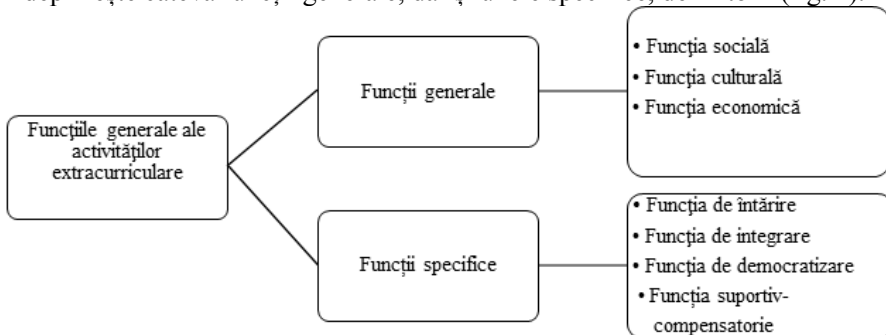
Abstract: *In this scientific work, extracurricular didactic activities specific to geography are reflected. The information base used in the preparation of this scientific publication is represented by the works of researchers in the field both at the national and international level.*

Keywords: *extracurricular activity, local horizon, geographic visit, hike, geographical excursion.*

Introducere

Organizarea și desfășurarea activităților extracurriculare trebuie să se bazeze în primul rând pe cunoașterea și satisfacerea nevoilor reale ale grupului țintă vizat, pe particularizarea demersurilor formative prin „evitarea unei scheme simple și universale” [3, p. 21].

Pe lângă caracteristicile amintite, demersul de formare extracurricular îndeplinește câteva funcții generale, dar și unele specifice, definatorii (fig. 1).

Fig. 1. *Funcțiile generale și specifice ale activităților extracurriculare*
[1, p. 12; 2, p. 249]

Pentru a obține un management eficient al clasei de elevi este necesar ca fiecare activitate extracurriculară să fie bazată pe câteva principii [7, p. 217]: principiul corelării funcționale între „cerințe” și „oferta educațională”; principiul acordării de șanse egale tuturor beneficiarilor; principiul bucuriei succesului sau optimismului pedagogic; principiul valorificării resurselor pozitive ale personalității umane în vederea eliminării celor negative; principiul susținerii reciproce; principiul îmbinării exigenței față de elev cu respectul pentru el; principiul coeziunii grupului școlar; principiul respectării regulilor stabilite de grup.

Materiale și metode

Baza informațională utilizată la elaborarea acestei publicații științifice o reprezintă lucrările cercetătorilor M. E. Dulamă [4], M. E. Dulamă și S. Roșcovan [5], O. Mândruț [8], V. Tomescu [10], N. Volontir [11], V. Sochircă [9], L. Cebanu [1] etc.

La elaborarea acestei lucrări științifice au fost aplicate un șir de metode de cercetare, dintre care remarcăm: studiul surselor bibliografice, analiza și sinteza, metoda generalizării teoretice, inducția și deducția, etc.

Rezultate și discuții

Din categoria activitățile didactice extracurriculare specifice geografiei fac parte:

- ***Orizontul local-laborator natural al geografiei*** cuprinde o suprafață convențională sau unitatea teritorială din preajma unei localități rurale sau urbane unde elementele cadrului geografic natural se îmbină cu componentele social-economice, respectiv, omul și activitatea sa. Orizontul local constituie laboratorul natural al geografiei, cel mai „fidel” pentru conținutul ei, unde elevii intră în contact cu lumea reală a obiectelor și fenomenelor din teren, le intuiesc la fața locului însușindu-și în mod corect fondul de reprezentări și noțiuni geografice din lumea înconjurătoare [10, p. 205].

Desfășurarea activităților cu elevii în orizontul local accesibilizează trecerea de la gândirea concretă la cea abstractă și invers, constituind locul cel mai eficient pentru exemplificare și experimentare, pentru înțelegerea cauzalității fenomenelor și evoluția lor în timp. Se realizează stări afective, trăiri emoționale și sentimente de atașament ale copiilor față de locurile natale.

Aplicațiile în orizontul local se pot realiza la numeroase teme: „Relieful și agenții de modelare a scoarței terestre”, „Noțiuni de meteorologie și climatologie”, „Apele continentale”, „Vegetația și fauna din Republicii Moldova”, „Soluți”, „Așezările omenești”, „Agricultura”, „Industria”, „Transporturile”, etc.

Cercetătorul geograf Vitalie Sochircă (2021), recomandă următorul algoritm de caracterizare geografică complexă a orizontului local / ținutului natal [9, p. 63]: Poziția geografică (fizic și economic-geografică); Scurt istoric al localității / teritoriului; Alcătuirea geologică; Relieful; Clima; Apele (apele de suprafață, apele subterane); Vegetația (ecosistemele forestiere, de stepă, de lun-

că, acvatică și petrofite); Lumea animală (ecosistemele forestiere, de stepă, de luncă, acvatică și petrofite); Solul; Populația; Economia; Problemele mediului (ecologice) și măsurile de protecție a mediului.

Cercetătoarea Nina Volontir (2021), consideră că la organizarea, desfășurarea și realizarea investigațiilor cu elevii în orizontul local este important de luat în considerație următoarele aspecte [11, p. 90]: Condițiile/posibilitățile de realizare a investigațiilor cu elevii; Dotarea cu utilaj, aparataj de laborator; Motivația/interesul elevilor pentru cercetare/investigare; Competențele profesionale ale profesorului de a organiza și desfășura cu elevii; Observații și investigații direct în natură.

Potrivit Ninei Volontir (2021), realizarea investigației cu elevii în orizontul local poate fi efectuată în grupuri a câte 5 (cinci) elevi, unde fiecare grup va completa o fișă model pentru observații și investigații geografice în orizontul local [11, p. 90] (tab. 1).

Tabелul 1. Model de fișă pentru observații și investigații geografice în orizontul local [11, p. 90]

Numele, prenumele elevilor care au completat fișă ...

1. Observații asupra structurii substratului geologic	
Punct de observație. Localizare	Carieră de exploatare a zăcămintelor... Afloriment/deschidere naturală ...
Caracterizare structurală și litologică	Mod de amplasare a straturilor de roci ... Tip de rocă, mineral, exemple ...
Observarea cu ochiul liber sau cu lupa a rocilor, mineralelor existente	
Utilizarea rocilor în scopul activităților umane (în scop practic)	Utilizare în construcții etc. ...
2. Observații asupra reliefului	
Unitatea de relief	Podiș, câmpie ...
Altitudinea	Altitudinea absolută/relativă ...
Tipul/Forma de relief	Localizare, geneză, dimensiuni ...
Expoziția versantului	Expus spre sud, spre nord ...
Gradul de înclinare a pantei	Versant slab/mediu/puternic înclinat ...
Procese de degradare a reliefului	Eroziune în suprafață/de adâncime ... Alunecări de teren, prăbușiri ... Organisme torențiale (dimensiuni, densitate) ...
Urme ale activității antropice asupra reliefului	Gropi, șanțuri, diguri ...
Lucrări de combatere a degradării reliefului	Drenajul apelor de suprafață, construirea barajelor ...
3. Observații asupra stării vremii	

Fenomene vizuale și măsurabile, identificate în atmosferă	Nebulozitate (cer senin, cer acoperit cu nori, tipul norilor) ... Vânt (slab, puternic, direcția) ... Rouă, brumă, ceață, ploaie ... Temperatura aerului ... Presiunea atmosferică ... Umiditatea aerului ...
Calitatea aerului	Curat, slab poluat, etc. ...
4. Observări asupra rețelei hidrografice	
Râu, pârâu, lac de acumulare, iaz, izvor	Localizare, caracteristici (lungime, lățime, adâncime, suprafață, viteză apei în râu, pârâu, debitul etc.) ...
Starea apelor din râu, iaz, izvor	Limpede, turbure. Cauze ...
Surse de poluare a apelor de suprafață	Îndiguiri, desecări, canalizări, irigații ...
Lucrări hidro-agroameliorative	
5. Observări asupra vegetației	
Gradul de acoperire cu vegetație	% ...
Aspectul plantelor	Conformația arborilor, arbuștilor; vitalitatea lor; starea fitosanitară (atacată de dăunători, plante parazite) ...
Fenomene de degenerare la arbori și la arbuști	Uscarea crengilor, necrozarea frunzelor, etc. ...
Extinderea unor plante slab productive sau a buruienilor	Livezi degradate, podgorii degradate, terenuri îmburuienite ...
6. Observări asupra solului	
Tipul de sol	Cernoziom, brun de pădure ...
Caracteristici ale solului	Sol schelet, bătătorit, erodat ...
Modul de utilizare a solului	Culturi agricole, livezi, pășuni, etc. ...
Fenomene de degradare a solului	Salinizare, înmlăștinire, supraumectarea solului cu apă. Arealul afectat ...

- **Vizita geografică** este o deplasare scurtă de cel mult o zi care oferă posibilitatea revenirii acasă în aceeași zi și care are ca scop cunoașterea unui singur obiectiv, de obicei, antropic. Destinația unei vizite poate fi o localitate, o întreprindere (minieră, piscicolă, centrală electrică, fabrică), o fermă agricolă (viticolă, pomicolă, stână, fermă de animale), o exploatare forestieră, un șantier de construcții, o stațiune de cercetare, o stație de epurare a apei, o stație meteorologică, o stație hidrologică, un observator astronomic, un planetariu, o grădină botanică, o grădină zoologică, diferite muzee (al satului, etnografic, zoologic, botanic, de istorie, de artă, al invențiilor), un șantier arheologic, cetăți, castele, o bibliotecă, universități etc. Vizita este organizată după orele de curs, la sfârșit de săptămână sau în vacanțe.

În funcție de etapa de pregătire a elevilor la disciplina geografie, vizitele se împart în următoarele tipuri [5, p. 434]:

- *introductive*, care se organizează înaintea predării unei discipline, la început de capitol;
- *curente*, care se organizează concomitent cu învățarea disciplinei respective; au rol ilustrativ, demonstrativ, aplicativ; dacă obiectivul fundamental al vizitei este dobândirea de cunoștințe noi se organizează o lecție-vizită.
- *finale*, care se organizează la sfârșitul predării cu scopul fixării sau recapitulării cunoștințelor, a ilustrării sau aplicării unor cunoștințe.

În *Curriculum național la Geografie* (2020), sunt indicate câteva sugestii metodologice privind organizarea vizitei geografice [6, pp. 51-52]: pregătirea vizitei, desfășurarea vizitei prelucrarea și valorificarea informațiilor.

• **Drumeția** este o deplasare cu o durată scurtă de cel mult o zi, pe distanțe mici, fără mijloace de transport auxiliare și care are ca scop recreerea și refacerea fizic-psihică în cadrul natural [5, p. 434].

Drumeția are ca scop relaxarea, dar și cunoașterea directă a unor aspecte din realitate. Obiectivele cognitive care pot fi atinse în drumeție sunt culegerea informațiilor prin observarea directă a mediului, cunoașterea nemijlocită a unui obiectiv natural (rezervație, peisaj, lac, peșteră) sau antropic.

Obiectivele formative realizabile de către elevi în vizite și drumeții vizează câteva direcții fundamentale [5, p. 436]:

- *învățarea unui comportament adecvat față de membrii grupului*: respectarea indicațiilor conducătorului grupului, colaborarea și acordarea ajutorului colegilor;
- *învățarea unui comportament adecvat față de mediu*: ocrotirea plantelor și animalelor, păstrarea curățeniei, colectarea gunoaielor, respectarea panourilor de interzicere a pescuitului, a focului, a accesului în spații ocrotite etc.;
- *formarea unor priceperi, deprinderi și capacități individuale*: aprinderea unui foc, pregătirea hranei, reparatul echipamentului, pregătirea celor necesare pentru drumeție, orientarea în teren și pe hartă, deplasarea în grup, pe jos, cu mijloace de transport, colectarea unor materiale, efectuarea de observații, măsurători, analize, desene etc.;
- *desăvârșirea unor trăsături de caracter*: punctualitatea, voința, perseverența, corectitudinea, cinstea, respectul etc.;
- *dobândirea unor caracteristici fizice*: rezistență, viteză, forță etc.

Metodologia de organizare, conducere și valorificare a rezultatelor unei drumeții este similară vizitei. În plus se indică normele de securitate ale mersului pe drumurile publice și ale păstrării sănătății membrilor grupului; se precizează normele pentru ocrotirea naturii și protejarea mediului.

• **Excursia** este o călătorie cu durată de cel puțin o zi, efectuată în afara localității de reședință, cu un mijloc de transport și care are ca scop recreerea și

refacerea fizic-psihică a persoanei, culegerea informațiilor prin observare directă, cunoașterea mediului în care trăim. Excursiile sunt organizate în cursul unei zile, la sfârșit de săptămână sau în vacanțe [5, p. 402].

Sugestii metodologice privind organizarea excursiei școlare la geografie [4, p. 156]:

Pregătirea excursiei cuprinde: stabilirea scopului și a obiectivelor activității; comunicarea intenției noastre directorului școlii și solicitarea acordului acestuia; alegerea traseului și a obiectivelor care vor fi vizitate; stabilirea programului pe zile în funcție de lungimea și dificultatea traseului, de numărul și importanța obiectivelor vizitate în fiecare zi, de mijlocul de transport, de locurile de cazare și masă; stabilirea programului zilnic, documentarea cartografică (atlase, hărți și ghiduri) și bibliografică (pliante, reviste, cărți, ghiduri) efectuată de profesor și elevi; organizarea grupului de elevi (comunicarea scopului, a obiectivelor, a traseului, a obiectivelor, a locurilor și condițiilor de masă și cazare, a mijlocului de transport, a numelor profesorilor însoțitori, a alimentelor și echipamentului necesar, a costului, a sarcinilor pe care le vor efectua înainte, în timpul și după excursie, a regulilor pe care le vor respecta, a datei, orei și locului plecării și întoarcerii); semnarea unui tabel nominal prin care se obligă să respecte în excursie regulamentul școlar, regulile de circulație, că vor respecta indicațiile profesorilor etc.

Desfășurarea excursiei cuprinde adunarea elevilor la o anumită oră, într-un anumit loc; verificarea nominală a prezenței elevilor; verificarea echipamentului; organizarea deplasării, reamintirea regulilor, trasarea unor responsabilități concrete pe durata deplasării; deplasarea spre obiectivele de vizitat; sosirea la obiectivele de vizitat; explicarea unor aspecte de către ghid sau profesor; efectuarea sarcinilor de învățare de către elevi (observarea aspectelor prezentate; notarea informațiilor în funcție de obiective; fotografierea/filmarea unor aspecte; adresarea întrebărilor; colectarea unor materiale; efectuarea desenelor, măsurătorilor, experimentelor) [8, p. 48].

Prelucrarea informațiilor se face în același fel ca la vizita geografică.

Concluzii

1. Activitățile extracurriculare la geografie oferă oportunități pentru dezvoltarea unor competențe, în raport cu anumite obiective ce inspiră și provoacă educabilul, atât pentru succesul lui educațional, cât și pentru cel din viața de zi cu zi.
2. Perfecționarea procesului instructiv-educativ încurajează îmbinarea activităților școlare cu cele extracurriculare, care au multiple valențe formative. Desfășurarea ambelor forme de activități permit manifestarea creativității de grup, profesorul putându-și afirma spiritul inovator, măiestria didactică și abilitatea de a-i motiva pe elevi.
3. Informarea și comunicarea sunt prioritare în educația elevilor pentru mediu. Elevii implicați în activitățile extracurriculare legate de protejarea mediului.

diului local dobândesc mai multe competențe de tip procedural, își formează atitudini și comportamente adecvate față de mediu.

4. Principalele activități didactice extracurriculare specifice geografiei sunt orizontul local-laborator natural al geografiei, vizita geografică, drumeția și excursia geografică.

Bibliografie:

1. CEBANU, Lilia. *Managementul activităților extracurriculare*. Chișinău: Institutul de Științe a Educației, 2015. 84 p. ISBN 978-99-75-48-083-3.
2. CERGHIT, I., NEACȘU, I., NEGRET-DOBRIDOR, I. *Prelegeri pedagogice*. Iași: Editura Polirom, 2001. 230 p. ISBN 973-68-37-98-X.
3. DE LANDSHEERE, V. *L'éducation et la formation*. Paris: PUF, 1992. 128 p.
4. DULAMĂ, Maria Eliza. *Elemente din didactica geografiei*. Cluj-Napoca, 2001. 229 p. ISBN 973-555-326-0.
5. DULAMĂ, Maria Eliza, ROȘCOVAN, Serafima. *Didactica geografiei*. Chișinău: BONS OFFICES, 2007. 512 p. ISBN 973-555-326-0.
6. *Geografie: Curriculum național: Clasele 5-9: Curriculum disciplinar: Ghid de implementare* / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova; coordonatori: Angela Cutasevici, Valentin Crudu, Corina Lungu; grupul de lucru: Elena Beregoi (coordonator) [et al.]. – Chișinău: Lyceum, 2020 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 88 p. ISBN 978-9975-3437-0-1.
7. GRIBINCEA, Tatiana. Managementul activităților extracurriculare în clasele de adolescenți. In: *Revista de studii interdisciplinare „C. Stere”*. 2017, nr. 3-4(15-16), pp. 210-220. ISSN 2457-5550.
8. MÂNDRUȚ, Octavian. *Didactica geografiei: o abordare actuală*. București: Corint Educațional, 2014. 232 p. ISBN 978-606-8609-82-9.
9. SOCHIRCĂ, Vitalie. Repere conceptuale privind formarea competențelor la geografie prin studierea orizontului local / ținutului natal. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2021, nr. 5(145), pp. 58-64. ISSN 1857-2103ȘERBU, Ioana. *Tipuri de chestionare*. [online] [accesat pe 2.04.2023]. Disponibil: https://www.academia.edu/36840607/Tipuri_de_chestionare
10. TOMESCU, Viorica. *Didactica Geografiei*. [online] [accesat pe 3.04.2023]. Disponibil: <https://vdocuments.mx/didactica-geografiei-viorica-tomescu-562032bda3c49.html>
11. VOLONTIR, Nina. Realizarea investigațiilor geografice cu elevii în orizontul local. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, Didactica științelor naturii*. Vol. 2, 27-28 februarie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 89-92. ISBN 978-9975-76-319-6.